

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 30/2008 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2009

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä syyskuuta 2008 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 2009 (HE 116/2008 vp).

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla talousvaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- työministeri Tarja Cronberg
- talousjohtaja Eero Murto ja hallitusneuvos Kristian Tammivuori, työ- ja elinkeinoministeriö
- vastaava ekonomisti Simo Pinomaa, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

- tutkimusjohtaja Pekka Ylä-Anttila, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- ennustepäällikkö Eero Lehto, Palkansaajien tutkimuslaitos PT
- toimitusjohtaja Pasi Holm, Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos PTT
- ekonomisti Olli Koski, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- pääsihteeri Sinikka Turunen, Suomen Kuluttajaliitto ry
- toimitusjohtaja Pauli Heikkilä, Finnvera Oyj
- varatoimitusjohtaja Esa Pellikainen, Oulun kaupakamari
- toimitusjohtaja Juha Marjosola, Suomen Teollisuussijoitus Oy
- puheenjohtaja Pekka Lindberg ja talous- ja velkaneuvoja Sari Lilja, Velkaneuvonta ry.

Merkitään saapuneeksi kirjallinen lausunto:

- Kuluttajat-Konsumenterna ry
- Kuntarahoitus Oyj.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Sekä maailmantalouden että Suomen talousnäkymät ovat heikentyneet odotettua enemmän talousarvioesityksen laadinnan jälkeen. Vaikka viimeaikaiset valtioiden luottolaitoksille suunnatut tukilupaukset vaikuttavat jossain määrin helpottaneen tilannetta, on talouden tulevan kehityksen osalta edelleen aiheellista varautua nopeampaan työllisyystilanteen heikkenemiseen kuin talousarvioesitystä laadittaessa oletettiin. Talousvaliokunta onkin tarkastelussaan kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, kuinka hyvin työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan osalta

ta tehdyt painotukset vastaavat muuttuneen taloustilanteen asettamiin haasteisiin.

Valiokunta katsoo, että nykytilanteessa on keskeistä panostaa työllisyyden ja tätä kautta yritysten toiminnan turvaamiseen. Ministeriön pääluokan peruspainotukset ovat tätä taustaa vasten oikeat, sillä merkittävimmät määräraha-panotukset on suunnattu työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaan sekä Suomen talouskasvua ja kilpailukykyä turvaavaan innovaatiopolitiikkaan. Kiristyneiden luottomarkkinoiden vuoksi talousvaliokunta pitää tärkeänä, että talousarviossa kiinnitetään erityistä huomiota myös valtion riskirahoitukseen, jonka avulla voidaan osaltaan korjata markkinapuutteita ja turvata yritysten investointien jatkumista.

Investointien turvaaminen

Työllisyyden turvaamista ajatellen on keskeistä, että yritysten toiminnalle ja investointien jatkumiselle voidaan taata kilpailukykyiset puitteet. Finanssikriisin myötä yritysten lainaehdot ovat tiukentuneet ja rahoituksen saanti vaikeutunut. Tilannetta vaikeuttaa IFRS-kirjanpitosääntöjen edellytys kirjata omaisuus sen käyvän arvon mukaan. Tämä tulee nykytilanteessa merkitsemään huomattavia alaskirjauksia, jotka puolestaan alentavat vakuuksien arvoa ja heikentävät näin edelleen yritysten lainansaantimahdollisuuksia. Tilanne on jo lisännyt mm. Finnvera Oyj:hin tulleiden hakemusten määrää. Talousvaliokunta pitääkin myönteisenä, että hallitus on kiinnittänyt tilanteeseen huomiota ja päättänyt korottaa Finnveran kuluvaan vuoden luotto- ja takausvaluksia 60 miljoonalla eurolla.

Talousarvioesityksessä Finnveran korkotukiin ja tappiokorvauksiin tarkoitettua määrärahaa esitetään vähennettäväksi 4 105 000 euroa (32.30.42). Saadun selvityksen perusteella on kuitenkin todennäköistä, että Finnveran rahoitustarve pikemminkin kasvaa vuonna 2009 sekä rahoituksen kysynnän lisääntyessä että jo myönnettyjen luottojen tappioiden kasvun myötä. Talousvaliokunta katsoo, ettei määrärahalleikkaus ole nykytilanteessa perusteltu. Lisäksi on aiheellista selvittää, miten Aloituserahasto Vera Oy:n (Avera) pääomarahoitus turvataan vuonna 2009.

Talousarvioesityksessä ei ole varauduttu lisärahoitukseen. Finnveran arviona on, että aloittavien innovatiivisten yritysten riskirahoituksesta vastaavan Avera:n pääomitukseseen tulee varata vähintään 30 miljoonaa euroa ensi vuoden aikana.

Suomen Teollisuussijoitus Oy (TESI) on Finnveran ohella toinen keskeinen suomalaisen yritystoiminnan kasvua tukeva rahoittaja. TESI toimii erityisesti rahastosijoittajana, mutta sijoituksia voidaan tehdä myös suurehkoihin ja pitkäaikaista riskinottoa edellyttäviin yrityshankkeisiin. Voimassaolevan kolmen vuoden sijoitussuunnitelman mukaisesti yhtiö tekee sijoituksia vuosina 2009—2011 yhteensä 300 miljoonalla eurolla. Yksittäisiin suoriin sijoituksiin tästä on tarkoitus allokoita yhteensä 100 miljoonaa euroa. Loppuosa painottuu rahastosijoittamiseen. Saadun selvityksen mukaan on ilmeistä, että myös TESI:n suorille sijoituksille on aiempaa enemmän kysyntää. Talousvaliokunta esittää, että hallitus varautuu ensi vuoden aikana pääomittamaan Teollisuussijoitus Oy:tä hallitusohjelman kirjausten mukaisesti.

Talousvaliokunta esittää, että

1) määräraha Finnvera Oyj:n korkotukiin ja tappiokorvaukseen pidetään kuluvaan vuoden tasolla eli momentille 32.30.42 lisätään 4 105 000 euroa ja

2) hallitus varautuu pääomittamaan Teollisuussijoitus Oy:tä hallitusohjelman mukaisesti.

Rakentaminen

Rakennussektori on merkittävistä työllistäjistä ensimmäisenä kohdannut talouden hiljentymisen. Talonrakentaminen on kääntynyt laskuun, ja ensi vuoden tilauskanta on puolittunut kuluvaan vuoteen verrattuna. Rakentamista vähentää korkojen kohoaminen ja lainaehto- ja kiristyminen. Sektorin osalta onkin aiheellista varautua sekä nopeisiin että pidempiaikaisiin elvyttäviin toimiin.

Talousvaliokunta katsoo, että valtion tulisi aikaistaa tulossa olevia tuottavuutta lisääviä ra-

kennushankkeitaan. Nopeita vaikutuksia on saatavissa esimerkiksi energiatehokkuutta parantavaa korjausrakentamista lisäämällä, mutta myös tilanteen pitkittymiseen on aiheellista varautua. Tähän liittyen talousvaliokunta esittää, että esimerkiksi pääomittamisen avulla tai valtion välillisin tukitoimenpitein turvataan niiden luottolaitosten, kuten Kuntarahoitus Oyj:n, toimintakyky, jotka vastaavat sosiaalisen asuntotuotannon rahoituksesta Suomessa.

Talousvaliokunta esittää, että sosiaalisesta asuntotuotannon rahoittamisesta vastaavien luottolaitosten toiminta turvataan esimerkiksi pääomittamalla tai muin valtion välillisin toimenpitein.

Muuta

Talousarvioesityksessä esitetään, että talous- ja velkaneuvonnan määrärahaa (32.40.31) leikataan kuluvaan vuoden tasosta eli 4 611 000 eurosta 4 511 000 euroon. Nykyisenkin määrärahan puitteissa talous- ja velkaneuvonnan resurssit ovat kuitenkin olleet erittäin tiukat, eikä toiminnan tavoitteena ollut korkeintaan 60 päivän jonoa aikaa ole kyetty läheskään kaikissa toimipisteissä toteuttamaan nykyisenkään rahoituksen avulla. Velkaneuvonta ry:n arviona on, että palvelujen kysyntä tulee edelleen kasvamaan. Kotitalouksien velkaantumiskehitys huomioon ottaen talousvaliokunta katsoo, ettei määrärahan leikkaamiselle ole perusteita. Valtion rahoitusosuuden pysyminen nykyisellä tasolla tasoittaa myös osittain kuntien välisiä huomattavia eroja palveluntarjonnassa.

Talousvaliokunta esittää, että talous- ja velkaneuvontaan osoitettu määräraha pidetään kuluvaan vuoden tasolla eli momentille 32.40.31 lisätään 100 000 euroa.

Kuljetustukijärjestelmän avulla pyritään nykyisin alentamaan syrjäisten ja harvaanasuttujen alueiden yritystoiminnalle keskimääräistä pidemmistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia. Kuljetustukisääntelyä ollaan parhailaan uudistamassa siten, että tuesta säädetään

valtionavustuslain (688/2001) nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa. Talousvaliokunta katsoo, että kuljetustukijärjestelmää tulee tässä yhteydessä kehittää siten, että tuen käyttömahdollisuuksia lisätään vastaamaan paremmin rakennemuutoksesta aiheutuvia tarpeita. Tukea ei pitäisi nykyiseen tapaan rajata vain tietyille paikkakunnille vaan EY:n valtiontukisäännökset huomioon ottaen tuen myöntöedellytyksiä tulee laajentaa koskemaan erityisesti rakennemuutospaikkakunnille kehitettävän uuden toiminnan suunnittelua ja aloittamista. Muilla kuin perinteisillä kuljetustukialueilla tuki voisi olla väliaikaista. Uudistuksen yhteydessä on aiheellista harkita muutoksia myös nykyisiin yrityskokoja, konsernikäsitettä, kilometrirajoja sekä toimialoja ja tuotteita koskeviin rajoituksiin.

Talousvaliokunta esittää, että kuljetustukijärjestelmä uudistetaan ja sen myöntöedellytyksiä laajennetaan, minkä jälkeen tuen määrärahatarve arvioidaan uudelleen.

Talousvaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota kuluttajajärjestöjen saamaan rahoitukseen, jota talousarvioesityksessä esitetään vähennettäväksi 150 000 eurolla (32.40.50). Talousvaliokunta toteaa, että kuluttajajärjestöt tekevät suhteellisen pienen valtiontuen turvin erittäin tärkeää työtä. Pitkäjänteisen toiminnan turvaamiseksi on tärkeää, että vuosittaisen rahoituksen taso voidaan turvata. Kuten uudessa kuluttajapolitiisessa ohjelmassa vuosille 2008—2011 todetaan, on vahva kansallisen tason kuluttajaliike tärkeä hyvin toimiville kansallisille markkinoille. Valiokunta painottaa, että kuluttajajärjestöjen toiminta on tärkeää myös EU-tason vaikuttamista ajatellen yhteisön muokatessa parhaillaan kuluttajapolitiikkaansa. Toiminnan riittävä resursointi tukisi myös osaltaan vireillä olevaa hallinnollista muutoshanketta, jonka mukaisesti kuluttajaneuvonta on tarkoitus siirtää kuntien vastuulta maistraattien hoidettavaksi. Muutosvaiheessa saattaa olla tarvetta lisäresursseille, ennenkuin toiminta saadaan täysimittaisesti käyntiin uudessa organisaatiossa.

Talousvaliokunta esittää, että kuluttajajärjestöille osoitettu määräraha pidetään kuluvan vuoden tasolla eli momentille 32.40.50 lisätään 150 000 euroa.

Talousvaliokunta ottaa kantaa energiasektorin rahoitukseen käsitellessään hallituksen ilmasto- ja energiapoliittista strategiaa.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd (osittain)
vpj. Antti Rantakangas /kesk
jäs. Janina Andersson /vihr
Hannu Hoskonen /kesk
Harri Jaskari /kok
Anne Kalmari /kesk
Matti Kangas /vas
Toimi Kankaanniemi /kd (osittain)
Jouko Laxell /kok (osittain)

Eero Lehti /kok
Päivi Lipponen /sd (osittain)
Marjo Matikainen-Kallström /kok
Petteri Orpo /kok
Sirpa Paatero /sd (osittain)
Markku Uusipaavalniemi /kesk (osittain)
Ulla-Maj Wideroos /r
vjäs. Matti Saarinen /sd (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Kulovesi.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Työllisyysperusteiset investoinnit ja yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen

Riittämättömät toimet ovat syventäneet metsäteollisuuden kriisiä, joka kärjistyi syyskuussa uusina tuotannon alasajoina sekä tehtaiden lopettamisina. Stora Enso ja UPM ilmoittivat sulkevasa useita sellu- ja paperitehtaita. Stora Enson lakkautus- ja seisokkilistalla ovat Uimaharjussa, Imatralla, Varkaudessa, Karhulassa ja Kemissä sijaitsevat laitokset. UPM puolestaan sulkee tehtaita Kajaanissa ja Valkeakoskella.

Ensi vuoden alusta tulevat voimaan korotetut puutullit Venäjältä tuotavalle puulle. Korotetut tullit lopettavat käytännössä puukaupan Venäjältä Suomeen. Suomessa kesällä tehdyt puunmyyntiverotuksen keventämispäätökset vauhdittivat kotimaista puukauppaa loppukesästä, mutta viimeaikaiset tiedot osoittavat puukaupan hidastuneen jälleen.

Metsäteollisuuden vaikeudet jatkuvat ensi vuonna, mikä tietää vaikeita aikoja monille metsäteollisuuspaikkakunnille. Kun lisäksi kansainvälisen talouden näkymät ovat vain synkentyneet viime aikoina, heikkenevät monen muunkin toimialan tulevaisuuden näkymät niin, että tuotannon leikkauksilta ei voida välttyä. Hallitus on täysin ummistanut silmänsä näiltä talouden realiteeteilta, kun se leikkaa ensi vuoden talousarvioesityksessä äkillisten rakennemuutospaikkakuntien tukemiseen käytettyjä määrärahoja.

Hallitus on ensi vuoden talousarvioesityksessään varannut käytettäväksi työllisyysperusteisten investointien tuesta 5,0 miljoonaa euroa valtioneuvoston nimeämällä äkillisen rakennemuutoksen alueilla. Samoilla perusteilla yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden määräraha-valtuudesta varataan käytettäväksi 12,0 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi eräistä rakennerahastomamenteista voidaan esityksen mukaan myön-

tää rakennemuutospaikkakuntien tukemiseen vähintään 3 prosenttia eli 12,4 miljoonaa euroa. Yhteensä budjettivaroja on ensi vuonna varattu 29,4 miljoonaa euroa. Tänä vuonna määrärahoja aiotaan käyttää vastaaviin tarpeisiin 56,1 miljoonaa euroa.

Työllistämisen-, koulutus- ja erityistoimet

Kehyspäätöksessään hallitus on päättänyt suunnata työllisyysmäärärahoja uudelleen. Vaikka työllisyystilanne on parantunut, ovat määrärahojen leikkaukset työvoimapoliittisista toimenpiteistä, valmentavasta koulutuksesta ja valtio- ja kuntasektorin tukityöllistamisestä suuruudeltaan merkittävät. Työpaikkojen syntymisen ja häviämisen muutosvauhti sekä rakennetyöttömyyden laajuus huomioon ottaen voimavarojen karsiminen näistä toimenpiteistä on kyseenalaista. Hallituksen uudistus, jossa työllisyysmäärärahoja suunnataan yrityksissä tapahtuvaan tukityöllistämiseen, on haasteellinen linjaus, sillä valtio ei voi päättää yritysten puolesta, että ne tukityöllistävät.

Kuntien ja valtion palkkatuettua työtä vähennettäessä ajaututaan helposti tilanteeseen, jossa kaikkein vaikeimmassa asemassa olevat työttömät eivät pääse aktiivitoimien piiriin. Kunnat ja valtion laitokset ovat esimerkiksi monissa syrjäseudun kunnissa olleet pääasialliset työpaikat, joihin työttömiä on voitu tukityöllistää. Pitkäaikaistyöttömien työllistäminen edellyttää monesti pitkää työllistymispolkua ja monenlaisia toimia. Kun nyt sekä valmentava koulutus että julkisen sektorin tukityöllistäminen vähenevät, mahdollisuudet tällaisten työllistämispolkujen rakentamiseen voivat heiketä. Emme myöskään hyväksy vaikeimmassa asemassa olevien työttömien valmentavan koulutuksen vähentämistä, sillä ilman tätä valmennusta pitkään työttömänä olleen on hyvin vaikea päästä mukaan ammatilliseen koulutukseen ja työelämään. Lisäksi valmentavan koulutuksen asiakkaista suuri osa on maahanmuuttajia — suurissa kaupungeissa lä-

hes puolet. Ilman kielikoulutusta ja yhteiskuntaan integrointia heidän työllistymisensä on lähestulkoon mahdotonta.

Velkaneuvonta

Lakia säädettäessä lähtökohtana oli se, että talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä ja siitä aiheutuvista kustannuksista huolehtii valtio eivätkä kansalaiset joudu eriarvoiseen asemaan asuinpaikkansa perustella. Lain tarkoitus ei näiltä osin ole toteutunut.

Rakentaminen

Useat kasvukeskukset kärsivät vakavasti vuokra-asuntojen puutteesta, ja rakentaminen on käytännössä pysähtymässä uhkaavan taantuman seurauksena. Kymmenien tuhansien joutuminen työttömiksi voidaan ainakin osin estää taloutta elvyttävän vuokra-asuntorakentamisen käynnistämisellä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon määrärahalisäyksi-
neen niin, että työllisyysperusteisiin investointeihin lisätään 8 000 000 euroa, yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukemiseen lisätään 7 000 000 euroa sekä lisätään 20 000 000 euroa työllistämis-, koulutus- ja erityistoi-
miin ja velkaneuvontaan 150 000 euroa. Tilanteen vaatiessa tulee olla valmis suurempiinkin investointeihin ja työllisyysvarojen lisäykseen ensi vuoden budjetissa ja*

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon ja edellyttää valtioneuvoston esittävän eduskunnalle aravalainanmyöntövaltuuksien myöntämistä Asuntorahastolle siten, että vuokra-asuntokäyttöön tarkoitetut aravalainoituksen ehdot täyttävät asuinrakennukset voidaan toteuttaa

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2008

Jouko Skinnari /sd
Sirpa Paatero /sd
Päivi Lipponen /sd

Matti Kangas /vas
Toimi Kankaanniemi /kd